

STANISŁAW W. PTASZEK

Wojskowa Akademia Techniczna

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE. PODSTAWY PRAKTYCZNE I TEORETYCZNE¹

Pod koniec XX wieku ludzkość zauważyła, że jej szczęście i przyszłość zależy od bardzo wielu czynników, a jednym z najważniejszych jest indywidualne i społeczne bezpieczeństwo. Owo przeświadczenie zrodziło interdyscyplinarny kierunek rozważań teoretycznych i kształcenia na wielu uczelniach. Powstaniu tych rozważań sprzyjał dodatkowo fakt, że każdy człowiek wysoko ceni sobie zarówno bezpieczeństwo państwa, jak i międzynarodowe, ale najbardziej żywotne i najbliższe sercu każdego jest bezpieczeństwo najbliższych i jego osobiste, np. biologiczne, fizyczne, prawne czy finansowe itp. Potrzeba ta najlepiej realizuje się w środowisku lokalnym w oparciu o samorząd i jego instytucje, lokalne organizacje pomocowe oraz różnego rodzaju inicjatywy obywatelskie. Mieszkańcy – obywatele jakiegoś regionu – postrzegają bezpieczeństwo państwa poprzez pryzmat oceny bezpieczeństwa lokalnego, analizując np. zdolności bojowe swojej straży pożarnej, policji czy zabezpieczenia przeciwpowodziowego itp. Bezpieczeństwo wewnętrzne obejmuje: zapewnienie bezpieczeństwa osobistego w przestrzeni publicznej, zapewnienie bezpieczeństwa porządku publicznego, skuteczną ochronę przed lokalną dewastacją i zanieczyszczeniem środowiska, dostęp do instytucji edukacyjnych i oświatowych, dbałość o lokalny rynek pracy, dostęp do sieci handlowej i usługowej (zaspokajającej zasadnicze potrzeby egzystencjalne), dostęp do świadczeń pomocy społecznej w sytuacjach kryzysowych, zapewnienie dostępu do usług medycznych. Istotny jest także dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci i osób dorosłych, które ich potrzebują, dostęp do sądów powszechnych oraz innych form niezbędnej obsługi i pomocy prawnej, istnienie i dostęp do niezbędnych szlaków komunikacji i transportu, istnienie sieci łączności i przepływu informacji wewnątrz i na zewnątrz środowiska lokalnego, zapewnienie zasobów mieszkaniowych do infrastruktury komunalnej, dostęp do terenów rekreacyjnych.

Publikacja, którą chciałbym zarekomendować, doskonale wpisuje się w problematykę tak rozumianego bezpieczeństwa, a dużym walorem recenzowanej pracy jest jej teoretyczno-praktyczny charakter. Problematyka niniejszej monografii obejmuje również obszar bezpieczeństwa społecznego, pod pojęciem którego najogólniej

¹ A. Skrabacz, *Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy praktyczne i teoretyczne*, Wyd. Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012; ISBN: 978-83-7151-920-8.

rozumie się ochronę egzystencjalnych podstaw życia ludzi, zapewnienie możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb (materialnych i duchowych), realizację aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia oraz gwarancje emerytalne.

Zdaniem autorki problem tworzenia bezpieczeństwa społecznego, jako jednej z podstawowych kategorii (dziedziny) bezpieczeństwa narodowego, nabiera we współczesnych czasach szczególnego znaczenia. W oparciu o wybitną pracę W. Kitzlera autorka stawia następującą tezę: „Jest to bowiem ten rodzaj bezpieczeństwa, którego brak jest szczególnie odczuwany przez dzieci, młodzieży i dorosłych, w ich codziennym życiu prywatnym i zawodowym, narażonym na oddziaływanie różnego rodzaju patologii społecznych. Któż bowiem z nas nie chce się czuć bezpiecznie w domu, szkole i pracy, mieć gwarancję dobrej i godnej pracy, zgodnej ze swoimi możliwościami i aspiracjami oraz zapewnioną emeryturę na godziwym poziomie finansowym”².

Rozdział I zawiera między innymi zagadnienia poruszające współczesny zakres i pojęcie bezpieczeństwa społecznego: potrzeby współczesnego społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa, istotę i zakres pojęcia bezpieczeństwa; pojęcie i charakter bezpieczeństwa narodowego; tradycyjne postrzeganie bezpieczeństwa narodowego oraz współczesne postrzeganie bezpieczeństwa narodowego; bezpieczeństwo społeczne w systemie bezpieczeństwa narodowego; zakres pojęciowy bezpieczeństwa społecznego; istotę bezpieczeństwa socjalnego i psychospołecznego.

Rozdział drugi poświęcony jest uwarunkowaniom tworzenia bezpieczeństwa społecznego. Omawia w sposób analityczny charakter narodu Polaków, m.in. aspekty tożsamościowo-kulturowe: historię rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego; aktualne wyzwania demograficzne społeczno-polityczne, w tym migracje zarobkowe Polaków i ich wpływ na bezpieczeństwo rodzin i Polski.

Rozdział trzeci omawia problem patologii społecznych, np. kryminalnych, ich wpływ na zagrożenia społeczne i na poziom bezpieczeństwa społecznego. Ponadto zagrożenia bezpieczeństwa społecznego, pojęcie i typologię zagrożeń społecznych. Wskazane są społeczności najbardziej zagrożone oraz typologia i charakterystyka wybranych patologii społecznych, takich jak: alkoholizm, narkomania, prostytucja, samobójstwa, zachowania dezorganizujące rodzinę, przestępczość. Prezentowane są takie uwarunkowania zagrożeń społecznych jak: bezrobocie, ubóstwo, bieda i bezdomność.

Instytucjonalnymi oddziaływaniami państwa na kształtowanie bezpieczeństwa społecznego zajmuje się rozdział czwarty, a w nim: rola państwa w tworzeniu bezpieczeństwa społecznego; polityka bezpieczeństwa społecznego; środki normatywne w tworzeniu bezpieczeństwa społecznego; odpowiedzialność organów państwa za

² W. Kitzler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, Warszawa 2011.

bezpieczeństwo społeczne; rola administracji publicznej w tworzeniu bezpieczeństwa społecznego; zadania administracji rządowej w zakresie bezpieczeństwa społecznego; zadania władz samorządowych w zakresie bezpieczeństwa społecznego.

Rozdział piąty traktuje o pozarządowych formach wsparcia działań na rzecz bezpieczeństwa społecznego; wpływie obywateli na poziom bezpieczeństwa społecznego; roli organizacji pozarządowych w tworzeniu bezpieczeństwa społecznego; istocie funkcjonowania organizacji pozarządowych w państwie demokratycznym; podstawach prawnych działania organizacji pozarządowych; pojęciach, typologii i potencjale organizacji pozarządowych, zadaniach organizacji pozarządowych w dziedzinie bezpieczeństwa społecznego. Autorka poruszyła także bardzo mało w Polsce zbadany problem – znaczenie Kościoła katolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych w tworzeniu bezpieczeństwa społecznego.

W pracy autorce udało się zaprezentować czytelnikowi całościowe kompendium omawianej tematyki, w tym załączniki: 1. Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016; 2. Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015; 3. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Współczesne uwarunkowania społeczne powodują, że w różnych aspektach naszego życia nie czujemy się bezpieczni. Takie pozycje jak książka A. Skrabacz pozwalają szerzej spojrzeć na nurtujące nas problemy, a studentom wskazują konkretne instytucje powołane do ich rozwiązywania.